

AV: BO ERIKSSON

Docent i historia vid Stockholms universitet

Ovärderligt och berömvärt om finska medeltida stenkyrkor

Det har utkommit ett riktigt praktverk om de medeltida stenkyrkorna i Finland. Mer än 100 kyrkor beskrivs i detalj, allt från bosättningsmönster i landskapen och områdena till nyligen upptäckta arkeologiska fynd såväl inom som utom kyrkobyggnaden. Författaren är så insatt i ämnet som man överhuvudtaget kan bli. Marcus Hiekkänen (f. 1949) har varit professor i konsthistoria vid Helsingfors universitet samt i arkeologi vid Åbo universitet. Han har skrivit flera böcker om medeltidens och den tidigmoderna periodens konsthistoria, byggnadshistoria och arkeologi.

Boken är en översättning från finskan av en bearbetad version av Suomen keskiajan kivikirkot, som utkom 2014. Bakom initiativet till översättningen och utgivandet av detta för alla intresserade av kyrkohistoria och medeltid viktiga översiktsverk står Kungl. Vitterhetsakademien. Som det också påpekas i inledningen är detta första gången på 130 år som det publiceras en svenskspråkig översikt över samtliga medeltida stenkyrkor i Finland.

En stor del av Hiekkänens redovisning över de medeltida kyrkorna, som delas in landskapsvis, går tillbaka på hans avhandling, som blev uppmärksammad för sitt sätt att datera kyrkorna. Han utgår nämligen inte från stilistiska kriterier, konsthistoria, vilket annars varit vanligt, utan ser till arkeologiska spår. Därför redogörs också för utgrävningarna och fynden som gjorts såväl inne som om och kring kyrkobyggnaderna.

KYRKOBESKRIVNINGARNA FÖLJER ETT bestämt mönster. Varje enskild kyrka presenteras med en planritning och flera fotografier samt med en allmän beskrivning över områdets bosättningshistorik och kristnande. Sedan nämns byggnadsarkeologiska och andra arkeologiska fältundersökningar samt historiska undersökningar om och kring den specifika kyrkan.

Kyrkobeskrivningarna tar upp både kyrkans exteriör och interiör såsom kalkmålningar, medeltida inredning och medeltida föremål. De är så nära man kan komma att vara heltäckande. Jag kan inte säga att jag saknar något, men visst, om man gräver till-

▲ Ulvsby kyrka eller S:t Olofs kyrka, en medeltida stenkyrka i Ulvsby i Satakunta. FOTO: WIKIPEDIA

”Det är så nära man kan komma att vara heltäckande.”

räckligt djupt i varje kyrkas historia finns det säkert någon detalj som redigerats bort i beskrivningarna eller inte fått det utrymme som det förtjänar; men så är det alltid med historia.

DET ÄR OCKSÅ den höga ambitionen som gör verket ovärderligt och berömvärt. För den som mot all förmodan inte är intresserad av alla kyrkor i Finland – jag medger att det låter konstigt – finns där ändå mycket information om just den enskilda kyrka som man är desto mer nyfiken på.

Det går dessutom utmärkt att läsa boken landskapsvis – Egentliga Finland, Satakunta, Tavastland, Nyland, Österbotten, Savolax och Karelen – och jämföra hur institutionaliseringen av kristendomen genomfördes på såväl regional som rikstäckande nivå. Ja, det fina med den här boken är att upplägget och klassificeringen av kyrkorna möjliggör alla möjliga sorters läsningar och jämförelser. Upptäck själva! ◀

Finlands medeltida stenkyrkor

Marcus Hiekkänen, översättning Camilla Ahlström-Taavitsainen (Stockholm: Kungl. Vitterhets Historie och Antikivtets Akademien 2020). 937 s.